

حسابدار جوان – مهندس جوان

مهندس جوان

حسابداری تحت وب و تاثیر آن

برگزارشگری داخلی و

تصمیم‌گیری

دکتر حسین اعتمادی^۱

مدیریت فرآیند تصمیم‌گیری است و تصمیم‌گیری بدون در اختیار داشتن اطلاعاتی صحیح، مربوط و به موقع کاری است پر مخاطره که در بسیاری از مواقع عواقب ناشی از آن در مرزهای سازمانی محدود نمی‌گردد و چه بسا آثار سوء اقتصادی و اجتماعی در پی دارد.

در شرایطی که مدیریت با محدودیت منابع مالی و اقتصادی روبرو است، استفاده بهینه از این منابع یک وظیفه اساسی است و در چنین شرایطی اهمیت اطلاعات به عنوان مهمترین ابزار تصمیم‌گیری کاملاً محسوس است. امروزه به جرات می‌توان گفت که هر تصمیم‌مدیریت، آثار و نتایج مالی در پی دارد و به همین جهت مدیریت برای اخذ هر تصمیم به اطلاعات مالی نیازمند است. وظیفه تهیه این اطلاعات و پردازش آنها به عهده سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری است. نگرش نظام‌گرا به فرآیند تهیه اطلاعات حسابداری سابقه طولانی ندارد ولی در همین عمر کوتاه خود توانسته است توجه متخصصین علوم سیستم‌های اطلاعاتی و مجامع حرفه‌ای حسابداری را به خود جلب نماید. اگرچه حسابداری نوین در کشور ما هنوز جایگاه واقعی خود را نیافته است و در راه استقرار

تحقیقات داخلی

نقش اطلاعات در تصمیم‌گیری

اطلاعات حسابداری نظیر سایر اطلاعات منجر به افزایش دانش و کاهش احتمال بروز اشتباه می‌گردد و به جهت اینکه مقداری، کمی و قابل رسیدگی می‌باشند، توانایی بالقوه ارایه خدمات موثر به مدیران تصمیم‌گیرنده را دارند. نیاز و اتکاء به اطلاعات حسابداری در سالیان اخیر به دلیل افزایش روش‌های علمی و پیچیده برای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری و استفاده از تجهیزات و تکنیک‌های رایانه‌ای، رونق قابل ملاحظه‌ای داشته است. لذا مدیران بیشتر از همیشه به اطلاعات تفصیلی حسابداری نیاز دارند. این نیاز روز افزون به اطلاعات حسابداری برای تامین احتیاجات درون سازمانی و همچنین تهیه گزارش‌های مالی برای گروه‌های ذی‌نفع خارج از واحد تجاری می‌باشد.^۲

۱ - عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس

۲ - سیاوش کمالی زنوری، بررسی طریقه ارزیابی و مشخص کردن قیمت تمام شده پروژه‌های به اتمام رسیده در شرکت مهندسی مشاور نیروی برق آذربایجان (منا) در زمان

تاسیس تا پایان سال، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، ۱۳۷۴.

و پذیرش سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری موانع و مشکلاتی وجود دارد.^۱

می‌توان گفت منبع اصلی اطلاعاتی بسیاری از اشخاص که به هر دلیلی نیاز به ارزیابی و در نهایت تصمیم‌گیری در مورد یک شرکت دارند، همان صورتهای مالی سالانه آن شرکت می‌باشد. بدیهی است تجزیه و تحلیل اطلاعات مندرج در صورتهای مالی نیز همانند سایر علوم و فنون، نیازمند ابزارهای خاص خود و همچنین تبحر شخص استفاده‌کننده از صورتهای مالی می‌باشد.^۲

اهمیت و میزان قابلیت اتکاء اطلاعات مالی جهت تصمیم‌گیری گروه‌های مختلف ذی‌نفع در دنیای امروزی برای همگان روشن است. نکته‌ای که باید به آن توجه نمود این است که نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان از صورتهای مالی متنوع بوده، هر گروه از آنان با توجه با دامنه فعالیت و علایقشان، به اطلاعات خاصی توجه دارند. اطلاعات مندرج در صورت حساب سود و زیان در فرآیند تصمیم‌گیری و قضاوت‌های استفاده‌کنندگان نقش مهمی ایفا می‌کند، ارایه اطلاعات از طریق افشای مناسب در صورتهای

مالی تا جائی که امکان پیش‌بینی روند آتی سود، تداوم سوددهی، عملکرد مدیریت و... را فراهم سازد؛ در فرآیند تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان سودمند واقع خواهد بود. افشای اطلاعات باید به‌گونه‌ای باشد که بتواند یک محیط گزارشگری سالم و مناسب را برای استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی به‌گونه‌ای فراهم آورد که بتوانند با اطمینان و با اتکاء با اطلاعات ارائه شده، تصمیم‌گیری نمایند.^۳

اگر بین ساختار مالی و عملکرد شرکت‌ها با افشای کامل گزارش‌های سالانه رابطه سیستماتیک وجود داشته باشد می‌توان نتیجه گرفت که تفاوت در میزان افشاء در گزارش‌های سالانه ناشی از تفاوت در ویژگی‌های مالی شرکت‌ها است.

عدم کارایی اطلاعات حسابداری کارآئی سیستم اطلاعات حسابداری به کیفیت اطلاعات ارائه شده توسط آن و به بهره‌برداری مناسب مدیریت از آن بستگی دارد. عواملی که در تعیین محتوا و ماهیت مشارکت حسابداران در تصمیم‌گیری‌های مدیریت مهم و موثرند عبارت است از: مهارت، تخصص و نگرش مدیران، تجربه، توانایی و طرز تلقی حسابداران، ویژگی اطلاعات حسابداری ارائه شده به مدیریت و عوامل و شرایط مرتبط با سازمان، نتایج نشان دهنده مشارکت حسابداران در تصمیم‌گیری‌ها،

۳ - هوشنگ علی‌زاده، بررسی تحلیلی نگرش حسابرسان در خصوص تاثیر افشاء عوامل موثر در تغییرات سود شرکتها روی فرآیند تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان از صورتهای مالی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۴.

۱ - علیرضا فضل‌زاده، بررسی چگونگی پذیرش سیستمهای نوین اطلاعات حسابداری توسط شرکتها در ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، علامه طباطبائی، ۱۳۷۴

۲ - محسن صادق بیان، تحقیقی پیرامون رابطه بین وجه نقد حاصل از فعالیت‌های عملیاتی و سود عملیاتی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، ۱۳۷۷.

زمینه‌های مشارکتی آنها و میزان استفاده مدیران از اطلاعات حسابداری می‌باشد.^۱

هرگونه ضعف و عدم کارایی در سیستم اطلاعاتی حسابداری، کاهش کارایی، بازدهی و مشکلات عدیده‌ای را در امر برنامه‌ریزی و کنترل برای مدیران سازمان به دنبال خواهد داشت. نقش پر اهمیت حسابداری مدیریت در ارائه اطلاعات مناسب جهت تصمیم‌گیری مدیران اثبات گردیده است. حسابداری مدیریت باید با بکارگیری فنون علم مدیریت و سایر ابزارهای موجود، اطلاعات دقیق‌تر و وسیع‌تری را به مدیران جهت تصمیم‌گیری‌های مختلف ارائه نماید.^۲

نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که علی‌رغم بالا رفتن سطح دانش مدیران و استفاده‌های بیشتر از تکنولوژی جدید رایانه‌ای، مدیران، حسابداری را وقایع نگاری صرف می‌پندارند و کمتر به بسط و گسترش اطلاعات مالی در مفهوم سیستم می‌اندیشند و از اطلاعات مالی و اقتصادی استفاده مطلوب نمی‌نمایند که دلایل آن عبارتند از: عدم مطلوبیت کیفی اطلاعات، عدم هماهنگی اطلاعات با شرایط اقتصادی، عدم تهیه به موقع اطلاعات، دشواری تفسیر اطلاعات

و عدم تخصص کافی تهیه‌کنندگان اطلاعات مالی.^۳

اگرچه اداره موفق سازمان‌های بزرگ امروزی بدون بهره‌گیری از ابزارهای قوی اطلاعاتی از جمله گزارش‌ها و اطلاعات حاصل از سیستم اطلاعاتی حسابداری مدیریت عملاً غیرممکن است؛ تحقیقات در شرکت‌های تولیدی صنعت خودروسازی ایران، به عنوان یکی از ارکان اقتصاد و تولید کشور نشان می‌دهد که متأسفانه از این ابزار اطلاعاتی استفاده شایسته و موثری به عمل نمی‌آید و اساساً در بیشتر شرکت‌های مورد بررسی، اطلاعات و گزارش‌های لازم تهیه نمی‌شود و به مدیریت ارائه نمی‌گردد. مدیران این واحدها اطلاعات دریافتی از منابع دیگر و سایر عوامل همچون شرایط اقتصادی را در امر تصمیم‌گیری، موثرتر از گزارش‌ها و اطلاعات سیستم اطلاعاتی حسابداری مدیریت می‌دانستند. در این بحث علت این امر ناآشنایی مدیران با سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری شناخته شد.

تحقیق مشابهی در صنایع دارویی نشان می‌دهد که سیستم اطلاعاتی حسابداری مدیریت در شرکت‌های مورد بررسی قابلیت‌های لازم جهت ارائه اطلاعات مالی مورد نیاز و بهنگام، به منظور استفاده مدیریت در اهداف کنترل و برنامه‌ریزی و

۱ - گیتی شهشهانی، ارزیابی میزان مشارکت روسا و مدیران مالی در تصمیم‌گیری‌های مدیریت در شرکت‌های تحت پوشش شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، ۱۳۷۸.

۲ - مهدی حسینی، استفاده از فنون علم مدیریت در ارائه اطلاعات حسابداری مدیریت، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۸.

۳ - مهدی حسینی، پیشین

همچنین گزارشگری مالی ارائه شده جهت استفاده کنندگان خارج از سازمان را دارا نمی‌باشند.^۱

تحقیق در گروه ملی و صنعتی فولاد ایران نیز بیانگر این واقعیت است که بین میزان کارائی سیستم اطلاعات مدیریت^۲ و میزان بهره‌وری، همبستگی مثبت وجود دارد.^۳

فایده‌مندی اطلاعات مالی

انجمن‌های حرفه‌ای حسابداری در کشورهایمانند آمریکا، کانادا، انگلیس، استرالیا، آفریقای جنوبی، هند، فرانسه و سایر کشورهای پیشرو در حرفه حسابداری، بیانیه‌ها و گزارش‌های متعدد و مختلفی را در زمینه شقوق و راهکارهای تئوریک و عملی ارتقاء فایده‌مندی گزارش‌های مالی انتشار داده‌اند، در بعضی موارد جوامع ذی‌صلاح حرفه‌ای، اجرا و مراعات نمودن گزارش‌ها و بیانیه‌های پیش‌گفته را الزامی عنوان داشته‌اند.^۴

موفقیت حسابداری مدیریت بستگی به این دارد که ارائه اطلاعات حسابداری، چه میزان در بهبود تصمیم‌گیری مدیران موثر است. بنابراین صرف ارائه اطلاعات نمی‌تواند مدیریت را در انجام وظایف خود یاری کند بلکه اطلاعات ارائه شده باید دارای ویژگی‌هایی باشد که مدیریت از آن در فرآیند تصمیم‌گیری استفاده نماید. در صورتی که حسابداری مدیریت نتواند اطلاعات مورد نیاز مدیریت را در کیفیت لازم ارائه کند، به نحوی که در تصمیم‌گیری مدیریت موثر باشد، این سیستم جز تحمیل هزینه به سازمان اثر دیگری نخواهد داشت. بنابراین کیفیت اطلاعات ارائه شده از اهمیت شایانی برخوردار است که باید مورد توجه خاص قرار گیرد.^۵

تحقیقی که محتوای اطلاعاتی اعداد حسابداری در گزارشگری درون سازمانی را در ارتباط با تصمیم‌گیری و اعمال کنترل توسط مدیران مورد بررسی قرار می‌دهد، مؤید این مطلب است که بیش از ۹۰٪ از نمونه مورد بررسی (شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران)، برخوردار بودن اعداد مذکور از محتوای اطلاعاتی لازم برای تصمیم‌گیری و اعمال کنترل توسط مدیران را تأیید می‌نماید. این رقم بیانگر اتکای بالای مدیران به اعداد حسابداری ارائه شده در گزارشگری درون سازمانی بوده، اهمیت این اعداد در

۱ - رضامعصوم‌زاده، بررسی سیستم بهای تمام شده در صنعت داروسازی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، ۱۳۷۵.

MIS - ۲

۳ - رضا نوزادی، تاثیر نظام اطلاعات مدیریت (MIS) در بهره‌وری گروه ملی صنعتی فولاد ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۷۴.

۴ - عظیم اجاق زاده، تدابیر حسابداری به منظور گزارشگری مالی در شرایط تورمی و تاملی بر روی تجدید ارزیابی دارائی‌های ثابت، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، ۱۳۷۶.

۵ - ولی... رسولی، ویژگیهای کیفی اطلاعات حسابداری مدیریت و نقش آن در سیستم مدیریت، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، ۱۳۷۷.

تصمیم‌گیری‌ها و اعمال کنترل توسط مدیران را بیان می‌کند.

بخشی از این تحقیق ارتباط بین محتوای اطلاعاتی اعداد حسابداری ارائه شده در گزارشگری درون‌سازمانی با رعایت ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری تهیه شده در شرکت را بررسی می‌کند. نتایج این تحقیق بیانگر ارتباط قابل توجه بین رعایت ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری تهیه شده در شرکت و محتوای اطلاعاتی اعداد حسابداری ارائه شده در گزارشگری درون‌سازمانی می‌باشد. اگرچه "کاپلان"، "داگ‌دایل" و دیگران معتقدند که اطلاعات حسابداری حاصل از سیستم‌های موجود حسابداری گمراه کننده و غیر واقعی هستند، لیکن تحقیق اخیر به طور ضمنی تاکید می‌نماید که اعداد حسابداری ارائه شده در گزارشگری درون‌سازمانی، در جامعه مورد بررسی، از محتوای اطلاعاتی لازم، برخوردار است.^۱

امروزه اهمیت اطلاعات با خصوصیات مربوط بودن، بهنگام بودن و صحیح بودن بر هیچ کس پوشیده نیست و اصولاً تصمیم‌گیری چه در سطح کلان (تصمیمات مسئولان کشوری) و چه در سطح خرد (تصمیمات مدیران بنگاههای اقتصادی و حتی خانواده‌ها)

---

۱ - قادر صادقان آژیری، تحقیقی پیرامون محتوای اطلاعاتی اعداد حسابداری در گزارشگری درون‌سازمانی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، ۱۳۷۷.

زمانی به نتیجه مطلوب خواهید رسید که مبتنی بر اطلاعات صحیح و مربوط باشد.^۲

از نظر سرمایه‌گذاران و تحلیلگران مالی عناصری که به‌روزتر بوده، قدرت پیش‌بینی کنندگی بالاتری داشته و مرتبط با صورت سودوزیان باشند، سودمندی بیشتری دارند.^۳ لیکن در حوزه گزارشگری درون‌سازمانی، برقرار نبودن رابطه اطلاعاتی بین مدیران و سیستم‌های حسابداری به عنوان علت عدم پاسخگویی به نیاز مدیران شناسائی و تأیید شده است.^۴

---

۲ - محمد رمضان احمدی، بررسی تنگنایهای هزینه‌یابی محصولات مشترک در صنعت نفت کشور، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۷۵.

۳ - نصر... طاهری، بررسی سودمندی انواع صورتهای مالی اساسی بر روی تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۸.

۴ - خسرو اسلامی دهکردی، ارزیابی مقایسه‌ای هزینه‌های جذب‌ی سستی و هزینه‌یابی براساس فعالیت در پاسخگویی به نیاز اطلاعاتی مدیران فنی و مهندسان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۷.